

Jaunākās tendences likumdošanā un tiesu praksē – kam jāpievērš uzmanība?

Māris Logins

ZAB "Eversheds Bitāns"

Zvērināts advokāts

2014.gada 12.februārī

EVERSHEDS BITĀNS

Aplūkojamie jautājumi

1. Augstākās tiesas Senāta 2013.gada tiesu prakses atziņas
2. Paredzami grozījumi Darba likumā

Augstākās tiesas judikatūra (1)

Darbinieka atstādināšanas termiņš

- DL 58.p.5.d. – aizliegts atstādināt darbinieku no darba ilgāk par **trim mēnešiem** [..]
- Minētā norma (maksimālais atstādināšanas termiņš) **nav piemērojama** gadījumos, kad darba devējam **objektīvi** nav iespējams trīs mēnešu laikā izbeigt darba līgumu ar arodbiedrības biedru
- Normas teksts pretējs tās mērķim – vai tiešām?

Augstākās tiesas judikatūra (2)

Konsultēšanās neveikšanas sekas kolektīvās atlaišanas gadījumā

- Kolektīvās atlaišanas procedūras neievērošana pati par sevi nav uzskatāma par būtisku darba līguma uzteikšanas kārtības pārkāpumu un neietekmē uzteikuma spēkā esamību
- Normas mērķis nav ierobežot darba devēja brīvību organizēt savu darbību tam atbilstošākajā veidā
- Zaudējumu prasība un administratīvais sods?

Augstākās tiesas judikatūra (3)

Arodbiedrības piekrišana, ja darbinieks ir vairāku arodbiedrību biedrs

- Princips – vairāku arodbiedrību pārstāvji sarunās ar darba devēju pauž vienotu viedokli
- Ja ir saņemta vienas arodbiedrības piekrišana, tiek pieņemts, ka pārējo arodbiedrību viedoklis ir tāds pats
- Taču – darba devējam nav tiesību izvēlēties, kurā no arodbiedrībām vērsties. Tā ir darbinieka prerogatīva

Augstākās tiesas judikatūra (4)

Darba devēja uzteikums sakarā ar darbinieka būtisku pārkāpumu

- Darba devējam jāizvērtē:
  - pārkāpuma **būtiskums**
  - **attaisnojošu iemeslu** esamība
- Darba devējam cita starpā jāņem vērā:
  - pārkāpuma smagums
  - apstākļi, kādos pārkāpums izdarīts
  - darbinieka personiskās īpašības
  - darbinieka līdzšinējais darbs

Augstākās tiesas judikatūra (5)

Darba devēja uzteikums sakarā ar darbinieka būtisku pārkāpumu

- Pienākums izvērtēt pārkāpuma **samērīgumu** ar konkrētajām sekām – darba līguma uzteikumu
- Darba devējam ir jāspēj pierādīt, ka līguma vai noteiktās darba kārtības noteikumu pārkāpums uzņēmumam ir radījis, vai, sagadoties citiem apstākļiem, **varēja radīt zaudējumus** vai **ietekmēt parasto darba gaitu**, vai arī ir radījusi vai varēja radīt **citas negatīvas sekas**

Augstākās tiesas judikatūra (6)

Darba devēja prasība svarīga iemesla dēļ

- Izņēmuma kārtā – tiesība celt prasību tiesā svarīga iemesla dēļ
- Svarīgs iemesls – apstākļi, kas, pamatojoties uz tikumības un savstarpējas taisnprātības apsvērumiem, neļauj turpināt darba tiesiskās attiecības ar darbinieku
- Tikai – ja nav piemērojams kāds no DL 101.p.1.d. pamatiem
- Kā ir ar DL 101.p.1.d.6.p.?

Augstākās tiesas judikatūra (7)

Noilguma termiņš

- DL 31.p. – prasījumi no darba tiesiskajām attiecībām noilgst 2 gadu laikā, ja nav noteikts īsāks termiņš
- Izņēmums – ja nav izsniegts rakstveida aprēķins
- Taču – piemērojami vispārīgie Civillikuma noteikumi par noilguma termiņa pārtraukšanu
- Likums neprasa konkrētu atgādinājuma formu

Augstākās tiesas judikatūra (8)

Darba devēja pierādīšanas pienākums

- Atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpuma lietā
- Nelabvēlīgu seku radīšanas aizlieguma pārkāpuma lietās
- Ja darbinieks apstrīdējis darba devēja veiktās laika uzskaites vai algas aprēķina pareizību, tad darba devējam ir pienākums pierādīt, ka nostrādātā laika uzskaite un aprēķinātā darba alga atbilst faktiski nostrādātajam laikam

Augstākās tiesas judikatūra (9)

Darbnespējas lapa kā neierašanās uz tiesas sēdi pamatojums

- Darbnespējas lapa bez papildu pierādījumiem par saslimšanas raksturu ne vienmēr ir pamats neierašanās iemeslu tiesā atzīt par attaisnojošu
- Jānorāda konkrēti apstākļi (piemēram, ārsta nozīmēts gultas režīms)

Darba likuma grozījumi (1)

- Darba likuma grozījumu **projekts**
- Šobrīd tiek izskatīts Saeimā 2.lasījumā
- Kad grozījumi varētu stāties spēkā?

Darba likuma grozījumi (2)

Disciplinārsoda piemērošana

- Piezīmi vai rājienu izsaka ne vēlāk kā 1 mēneša laikā no pārkāpuma atklāšanas dienas [..], bet ne vēlāk kā **12 mēnešu laikā** no pārkāpuma izdarīšanas dienas
- Darba devējam pienākums darbiniekam izsniegt attiecīgu rakstveida dokumentu
- Tiesības prasīt piezīmes vai rājiena atcelšanu **viena mēneša** laikā

Darba likuma grozījumi (3)

Uzteikuma paziņošanas kārtība

- Uzteikumu: (a) izsniedz personīgi; (b) piegādā ar ziņneša starpniecību; (c) piegādā pa pastu; (d) ja tas noteikts darba līgumā vai koplīgumā - **piegādā pa e-pastu**, izmantojot drošu elektronisko parakstu
- Ja ierakstītā pasta sūtījumā – prezumpcija, ka saņemts **septītajā dienā** pēc nodošanas pastā
- Ja pa e-pastu – **otrajā darba dienā** pēc tā nosūtīšanas

Darba likuma grozījumi (4)

Darba līgumi uz noteiktu laiku

- Termiņš – nevar būt ilgāk par **pieciem gadiem** (ieskaitot termiņa pagarinājumus), ja citā likumā nav noteikts cits termiņš
- Par darba līguma termiņa pagarināšanu uzskatāma arī jauna darba līguma noslēgšana, ja attiecības nav bijušas pārtrauktas ilgāk par **60 dienām** pēc kārtas

Darba likuma grozījumi (5)

Tiesiskās aizsardzības termiņš gadījumos, kad sieviete baro bērnu ar krūti

- Šobrīd – visā bērna barošanas laikā
- Turpmāk – ne ilgāk kā **līdz bērna divu gadu vecumam**

Darba likuma grozījumi (6)

Atvaļinājuma naudas izmaksa

- Šobrīd – samaksu par atvaļinājumu un darba samaksu par līdz atvaļinājumam nostrādāto laiku izmaksā pirms atvaļinājuma
- Turpmāk – pēc darbinieka rakstveida pieprasījuma – var izmaksāt **citā laikā**, bet ne vēlāk kā tuvākajā darba samaksas izmaksas dienā

Darba likuma grozījumi (7)

Regulējums gadījumos, kad darbinieks nodod asinis

- Uzmanību – darba alga saglabājama un atpūtas diena piešķirama **arī pēc asins komponentu** (plazma u.c.) nodošanas ārstniecības iestādē
- BET – darba devējam ir pienākums apmaksāt ne vairāk kā **piecas atpūtas dienas** gadā, ja darba līgumā vai koplīgumā nav noteikts lielāks apmaksājamo dienu skaits

Darba likuma grozījumi (8)

Atkāpšanās no vienošanās par konkurences ierobežošanu

- Izslēgt normu, kas paredz, ka darbinieks zaudē tiesības saņemt atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu, ja darba devējs uzteicis darba līgumu sakarā ar darbinieka pārkāpumu (DL 101.p.1.d.1-5.pp.)

Darba likuma grozījumi (9)

Samazināts «nogaidīšanas» termiņš kolektīvās atlaišanas gadījumā

- Turpmāk – darba devējs tiesīgs uzsākt kolektīvo atlaišanu ne agrāk kā **30 dienas** pēc paziņojuma Nodarbinātības valsts aģentūrai, izņemot, ja ar darbinieku pārstāvjiem nav vienošanās par vēlāku termiņu

Darba likuma grozījumi (10)

Precizēts summētais darba laiks

- Plānots ierobežot (sašaurināt) summētā darba laika piemērošanas iespējas:
  - Darbiniekam ceļā uz darbu jāpavada ilgs laiks
  - Darbinieks veic apsardzes vai uzraudzības darbību
  - Darba rakstura dēļ nepieciešams nodrošināt nepārtrauktu darba gaitu
  - Darbinieks veic sezonas rakstura darbu
  - Paredzama darbības apjoma īslaicīga paplašināšanās vai ražošanas apjoma pieaugums

Darba likuma grozījumi (11)

Atlīdzība par neizmantoto atvaļinājumu

- Darba devējam ir pienākums izmaksāt atlīdzību **par visu periodu**, kad darbinieks nav izmantojis ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu **?!?**
- Līdzšinējā tiesu prakse (SKC-667/2010)
- Eiropas Savienības Tiesas prakse
- Noilguma pārtraukšana

Darba likuma grozījumi (12)

Bērna kopšanas atvaļinājuma pārtraukšana

- Bērna kopšanas atvaļinājuma pārtraukšana pirms darbinieka paziņotā termiņa beigām **tikai ar darba devēja piekrišanu** (ja darba līgumā vai koplīgumā nav noteikts citādi)
- Izņēmums – ja objektīvu iemeslu dēļ zudis pamats bērna kopšanai, tad divu nedēļu iepriekšējs paziņojums

Darba likuma grozījumi (13)

Jauns darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamats

- Darba devējs nekavējoties izbeidz darba tiesiskās attiecības, **ja darbinieka nodarbināšana atbilstoši likumam ir aizliegta** un nav iespējams ar darbinieka piekrišanu nodarbināt citā darbā

Darba likuma grozījumi (14)

Citi jautājumi - diskusijai

- **Arodbiedrību «patvaļas» ierobežošana**
- **Darba devēja apmaksāto apmācību izdevumu daļēja vai pilnīga atlīdzināšana**

Paldies par uzmanību!

Jautājumi?

Māris Logins

Zvērināts advokāts

ZAB "Eversheds Bitāns"

e: maris.logins@eversheds.lv

t: 67280102

www.eversheds.lv

EVERSHEDS BITĀNS